

srenj, če so želele se v drugačen okraj vdružiti. Kaj tacega mora pač tudi v mestu in obmestji tržaškem veljati.

Zabavno berilo.

Harambaša. *)

Prosto po hrvaščini posnel Jos. Levičnik.

„Tako se pa že nismo pogodili, gospod varh (jerof)! Iz tega že ne bo nič. Prešli so časi, ko je mogel varh siliti svojo varhinjo, da si voli možá, ki ga jej je on odbral po svoji volji, in tako, da bi bilo še celó njemu na korist. Nikakor in po nobeni ceni se ne udam Vašim svetom. Kaj si vsega ne spomnite? Da bi jez vzela branjevca? Žolč bi si mogel razliti človeku, ako stvar ne bi bila celó tako smešna!“ — Tako je kljubasto govorila osemnajstletna zala gospodičina — kakor pravimo — prav noter pod nos nekemu postarnemu vampežu, ki je stal pred njo, ter bil nekako nevoljen zastran žaljivo-zasmehovalnih besed trmaste gospodičine. Godilo se je vse to v neki gospôski sobi, kateri je bilo po vsem videti, da stanovniki njeni „dobro stojé.“

„Pa prosim Vas, blaga Milica, slušajte v tej zadevi tudi nekoliko zdravo pamet“ — odgovorí sivoglaví gospod. „Kdo neki je mislil siliti Vas, da vzamete sinovca mojega Zalovršenina. Le priporočal sem Vam ga kakor človeka, s katerim bi mógli biti prav srečni. Bogomir Zalovršenin je mlad in ljubeznjiv gospodič, umen trgovec, pošten človek, ima lepo premoženje v novcih, v Banatu pa polne magazine pšenice, koruze in družega žita. On ni branjevec, kakor ga vi zaničljivo imenujete: velik trgovec je, žitar, ki kupčuje po širocem svetu, posebno zdaj, kar se je preselil po smrti svojega očeta iz Bačke na Reko.“

„Prosim Vas lepo, ne govorite mi več o pšenici in koruzi; bojim se, da me bo že samo od tega najnega pogovora drevi glava bolela. Vaš gospod sinovec je in ostane — žitar, ki v vsakem žepu nosi „mušter“ raznotere pšenice in že od daleč diši po koruzi. Kurji pot mi stopi po koži, ako le pomislim, da bi morala le en dan bivati v taki hiši, kjer je podstrešje polno žita, po katerem imajo podgane in miši svoj dirndaj, in kjer se je vsak trenutek bati, da ne bi se strop nad menoj zgrudil in me koruza ne bi zadušila kakor pitano gosko.“ Milica popade zdaj podolgasto steklenico, na kateri se je v zlatih črkah bral napis „Eau de Cologne“, ter si pere in moči čelo in senci, da je ne bi bolela glava.

„A ste otročja, gospodičina“ — odgovorí nekako nevoljni varh — jaz nisem od Vas nič družega zahteval in tudi zdaj nič več ne želim, nego da dovoljite, da Vam predstavim svojega mladega sinovca, da se z Vami seznaní. On misli v kratkem za nekoliko dni k nam priti, in se vé da pri nas ta čas tudi stanuje.“

„Jez pa tega nočem, kratko malo nočem“ — zavrska Milica. „Jez nočem in ne morem njegove koruze gledati ali celó o njegovi pšenici razgovarjati se. Če pride on, pojdem jez, in sicer k svoji teti na deželo. Koruza! Moj Bog! kako priprosta kmečka beseda je to!“

„Jenjajte, prosim Vas, s svojo prenapetostjo“ — odvrne razžaljeni varh. „Vi ste, dozdeva se mi močno, popolnoma pozabili, da sta pokojni Vaš ded in tudi Vaš oče tržila s kožami, in primaruha! tudi magazin presnih kož ne dije po balzamu in rožnem olji, kakor bi tudi poetičnosti in romantičnosti zastonj iskal po

tacih prostorih; in vendar sta Vam ona dva zapustila lepo premoženje od petdeset tisoč goldinarjev, ki sta si ga prislužila s svojo ne ravno prijetno vonjajočo trgovino.“

Te besede izgovorivši odide nevoljen varh iz sobe; Milica pa se zabavljivo namuza ter seže zopet po knjigi, ki jo je brala, ko je varh prišel v njeno sobo. Bila pa je ta knjiga román, kakoršnih imamo na kupe v nemškem in francozkem jeziku in kateri mešajo mladini glave pa kužijo srca. Knjige, ktere je Milica brala, razjasnujejo nam prav očitno njeno ponašanje.

Milici Šušmaničevi odmrli so njeni roditelji že v otročjih letih; bila je toraj odgojena po neki svoji teti. In ko se je tudi le-ta poslovila od svetá, vzela je bogato to siroto k sebi njen varh, vrli trgovec Grega Blažkov. Škoda, da se je to zgodilo za Milico veliko prepozno. Rajna teta je namreč Milico odgojevala popolnoma napak; želeča, izobraziti jo, naredila je iz nje sanjarico v polnem pomenu te besede. Ne da bi jo bila vadila gospodinjskih del in opravil, zraven pa v maternem jeziku brati in pisati, marveč vdinjala jej je od mladih nohtov „hofmajsterico“, ktera je morala z Milico vedno le nemški govoriti, in da bi se v tem jeziku prav popolnoma opilila, vpisala jo je v najnevarnišem mladinskem času kot družbenico posóдне knjigarne, ali, kakor je teta govorila, v „laiplioteko.“ Ne bomo sicer trdili, da je teta imela pri tem slabe namene; mislila je marveč, da je žalostno in tudi sramotno, ako mlada gospodičina v kaki odlični družbi ne vé pametne besede spregovoriti. Tako sramoto je tedaj želéla odvrniti od svoje sinovke; al zagazila je pri tem, žalibog! na stransko pot, ne vedé, da se tudi v knjigah nahaja strup, kterege ogibati se je zlasti ženskemu spolu treba, da se ž njim ne okuži. Tako je tudi Milica krenila na romantično pot ter sklenila, čvrsto hoditi po njej in iskati si sreče le v takošni ljubezni, kakoršna je bila v berilih navadno opisana sreča zaljubljenih src. Ker je vedela zraven tega, da je bogata, in je videla v ogledalu, da je posebno zalega lica, ni celó nič dvomila, da bo kedaj glasovita žlahna gospá. Takim prizorom prihodnje njene sreče, se vé, da nikakor ni pristajal žitar. Naravno pa je bilo tudi to, da si vkljub spominu na svojega blagega deda in očeta tudi ni želéla kožarja. Njen ljubček — tako si je njegovo sliko v svoji glavi že izduhtala — mora biti mladeneč, na pol „Adonis“ po postavi, sicer pa kaj posebnega bodi-si civilnega, še raje pa oficirskega stanu. Taka romantična duša, kakor je bila Milica, našla je pa tudi kmalu zvesto in zaupno prijateljico v — hišini svoji Márici. Njej je tudi odkrivala srce, in jej tudi naznanila namene varhove, ter se ni mogla dosti nasmejati ženinu žitarju. Márica, se vé, jej je v vsem pritrčila. (Dal. prih.)

Slovansko slovstvo.

* *Domače in tuje živali v podobah.* Slovenski mladini v poduk in kratek čas popisal Fr. Erjavec, profesor na vikšej realki v Zagrebu. Na svetlo dala družba sv. Mohorja v Celovcu.

Med knjigami, ki jih je letos izdala marljiva družba sv. Mohorja, nam je posebno dobro došla ta knjižica, ktera mladini naši v slovenskem jeziku popisuje domače pa tudi tuje živali in jih razjasnuje s podobami. Take knjige, ki jih imajo vsi drugi narodi, smo si tudi mi že davno želeli, in zdaj smo začeli dobivati jo. Prvi vezek, ki je ravnokar na svetlo prišel, obsega domače četveronožne živali z obilimi podobami; zaporedoma bodo sledile druge. Popisovanje živalstva je v rokah izvedenega naravoslovca in izvrstnega pisatelja slovenskega prof. Erjavca, tedaj v najboljih rokah, —

*) Beseda harambaša ima dvojni pomen. Naznanja namreč načelnika graničarsko-narodskih konjnikov; pa tudi tolovajskega glavarja. Poslednji pomen ima v tej povesti. Pis.

podobice pa, menda vzete iz kake druge knjige, so tudi prav čedne. Po vsem tem tedaj je knjiga vsa sposobna za poduk in kratek čas mladini, pa tudi starejši ljudje bodo zajemali nauka iz nje in se zabavali ž njo. Srečna misel je bila tedaj profesorja Erjavca, da je začel spisavati to knjigo, in hvala Mohorjevemu društvu, da jo na svetlo daje.

Narodne pesmi iz St. Vrazove zbirke.

Priobčuje F. Kočevar.

V Psarjevem blizo sv. Ivana na Hrvaškem pojejo pastirji, kadar se k dežu pripravlja, to-le pesmico, hoteči s svojim petjem nebo opet razvedriti:

Grijaj, grijaj sončece!
Dam ti bele klopčee,
Pisano paličico,
Javorovo deklíčico,
Da ti bode pasla
Pod Dučanveh vratah.

Kaj Dučan diela?
Ostrožice kuje.
Bieži, bieži bieli ban!
Kam bi ti ga biežal?
Pod zeleno drevce,
Kupiženo *) vence.

Odlomki slovenskih narodnih pesem, ki so se pri plesanju „kola“ nekdanj popevale.

Julika moja
Kaj nam ko hoja,
Soli ga, ne ga,
Masla ga, ne ga,
Lonček je zatrt.

Doma se perdere
Z burklami tere
Ženka beži
Ka župa kipí.

Katalena
Kočka zelena
Za tiste ljudi
Ki v krčmi

Baba praprot kopa,
Ded korenje strúže,
Sin po vražje puže strelja,
Čer pa žabe pase,
Žabe pase, pajbe meče
No je obinjava.

Dopisi.

Iz Pešta 25. julija. ☺ — Evo, drage „Novice“ politični program tako imenovane „liberalne levíce“ magjarske! Četvera so jej glavna vodila, ki se v izvornem (magjarskem) jeziku tako-le glasé: „1) Mindenek előtt óhajtjuk, hogy az 1848-iki törvények — független pénz, kereskedelmi ügygyel, önálló magyar hadsereggel, — diplomatai kül-képviseléttel, az alkotmányos önállás minden egyébb valódi biztositékaival — helyre állittassanak, az ország teljes állami függetlenségé a jelen Dynastia alatt visszazereztessek. 2) Ohajtjuk ennek folytán, hogy az országgyűlés hatásköre mindazon ügyekre nézve, melyekről jelenleg lemondott, vissza állittassék, e szerint a delegatiók, s közös ministerium intézménye megszüntessék, s hogy ezen óhajtásunk, czélunk létesüljön, oda igyekezünk hatni, hogy a legközelebb bekövetkezendő képviselő-választásoknál azok jussanak többségre, kik ezen elveknak tántorithatlan követői. 3) Pártolunk minden eszmét, mely a haladási czélnak, a szabadelvűségnek kifolyása. 4) Ohajtjuk a még meglevő kiváltságoknak megszüntetését, teljes valásszabadságot és a nemzetiségi kérdéseknek szabadelvű iránybani megoldását, és a szabadelvűségnek tökéletesen megfelelő belkormányzatot.“ Prestavljena ta vodila v slovenski jezik se glasijo tako-le: 1) „Mi želimo, da

se postave od 1848. leta zopet ustanovijo s popolnoma neodvisnimi oddelki za vojaštvo, finance in kupčijstvo, s samostojno ogersko armado, z vnanjim diplomatičnim zastopom, in da v vsem pravo poroštvo dobimo za ustavno in državno samostojnost domovine naše pod gospodstvom sedanje dinastije (vladine rodovine). 2) Mi želimo, da se oblast ogerskega državnega zbora v vseh zadevah, katerim se je zdaj odpovedal, zopet ustanovi, in da po takem prestanejo delegacije in pa skupno ministerstvo. Da ta naš cilj in konec dosežemo, delali bomo na to, da v prihodnjih volitvah deželnih poslancev se volijo samo taki možje, kateri se nepremekljivo držijo teh načel. 3) Mi smo za vpeljavo vseh svobodnih pravil duševnega in gospodarskega napredka, in zato želimo 4), da se odpravijo vse zdaj še veljavne privilegije in predprave, da so vse vere popolnoma svobodne, da se narodna vprašanja rešijo v duhu svobodnem in da se ustanovi dobro državno in pravosodno upravnstvo, primerno demokratičnim (ljudoljubnim) zahtevam sedanjega časa.“

Tako se glasi program levičnikov, ki so dozdej še v manjšini ogerskega deželnega zbora. Al oni so odkritosrčni in razodevajo brez ovinkov, kar jim je pri srcu. Isto sicer namerava stranka Deakova, ki je zdaj večina zborova, pa ne kaže tega še očitno mislé si po prislovcu srbski: „vreme zna svačemu léka.“ Ali pa je levici magjarski z narodno ravnopravnostjo resnica, težko je verjeti, ker zgodovina ne vé še nič o tem, da bi kdaj bil Magjar kaki drugi narodnosti pravičen.

Iz Zagreba 1. avg. — Kakor pri vas na Slovenskem imate društvo sv. Mohora, ktero med ljudstvo daje podučnih in pošteno zabavnih knjig, tako društvo namerava se ustanoviti tudi kod nas v trojedni kraljevini pod imenom „društvo sv. Jeronima.“ Da to društvo ne ostane le prazna utopija, za to je zopet skrbel hrvaški naš mecén, preslavni škof Strossmajer; velikodušno je v pismu, ki ga je priobčil „Kat. List“, zagotovil društvu sv. Jeronima 2000 gold., 2000 v obligacijah zemljiščine odveze, in dokler ne položi vsega zneska, volja ga je vsako leto plačevati od njih odpadajoče obresti; zato je odboru brž poslal 100 gold. za letošnje leto. V tem pismu blagi gospod srčno svojo radost izreka o tem, da se ustanovi društvo, kteremu bo naloga, „da narodu u ruke pruže knjige valjane, knjige za njegovu kako materijalnu, tako i duševnu korist, osobito u ovo vrijeme, kad sa svih stranah mnogi o tom rade, da se po našem narodu šire knjige tudjinke, knjige čestoputa otrovne, i njegovu bitju neprijazne.“

Iz Gradca. (Akademija za kupčijstvo in obrtništvo.) Šolski letopis, ki ga je konec letošnjega šolskega leta izdala tukajšnja akademija za kupčijstvo in za obrtnijo, spričuje očitno, da ima ta šola veljavo pri kupcih in obrtnikih, ker od vseh krajev jej pošiljajo svoje sinove v poduk. Ima namreč učencev iz vseh dežel našega cesarstva, pa tudi iz tujih. Namen tej kupčijski in obrtniški akademiji je omikovati z ukom in delom mladenče, ki mislijo lotiti se v svojem življenji kupčije ali pa obrtnije. Mladeneč, ki pride iz spodnje realke ali pa iz spodnje gimnazije, uči se tukaj v 3 letih v vseh tistih potrebnih znanosti, ki jih mora znati, da vé dobro gospodariti bodi-si kupec ali pa obrtnik. Vstrezati starišem in potrebam mladenčev v djanskem življenji ima akademija tako napravo, da si morejo izbrati poduk, kakoršnega kdo potrebuje, bodi-si uk za kupčijo posebno ali pa tudi za obrtnijo samo. Vsak učenc, stopivši v akademijo, plača 150 gold. šolskega denarja. — Po dovršeni šoli dobijo mladenči, kakor to z imenom pozvedamo iz šolskega sporočila, lahko službe v kupčijah ali obrtnijah. Priporočamo tedaj to akademijo za kupčijstvo in obrtništvo vsakemu, kdor želi

*) V rokopisu stoji od besede do besede ta-le opazka: „Pěsnik mi je kazao, da kupiženo znači adject. od kopinje (arbutus). Nu po svoj prilici to ne valja, nego valjda se od drugih drugači pěva. Zar-li glasi čitav verzuš: kopiženo vence? Nebi-li nam tko poslao tu piesmu iz druge strane, gdě se drugači i možebiti pravilnije pěva. A kod Kupe deca, kada kiša udari ovako pěvaju:

Sijaj, sijaj sunčece!
Dam ti biele jajčee;
Stani stani godina,
Matí ti je vtónola.